

Capitan G. Ioanid

DOBROGEA

SCHIȚĂ GEOGRAFICĂ-ISTORICĂ

BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

No. 19, STRADA REGALĂ, No. 19

1913

*D. Capitan Gh. Ioanide
Şeful Subir. 1^o Personal M. R.*

*În semn de bună cunoa-
radere*

Şol D. Anantam

DOBROGEA

SCHIȚĂ GEOGRAFICĂ-ISTORICĂ



BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE F. GÖBL FII

No. 19, STRADA REGALĂ, No. 19

1913



DOBROGEA

SCHIȚĂ GEOGRAFICĂ-ISTORICĂ

PARTEA I-a

A. DATE GEOGRAFICE.

Sub numele Dobrogea se înțelege, dela 1878 încoace, partea de teritoriu dată României prin Congresul dela Berlin, în acel an; teritoriu coprins între cursul de jos al Dunării, Marea Neagră și o linie convențională, pe care o Comisiune internațională indicată de Congres, a fixat-o ca frontieră de sud-vest a Dobrogei (despre Bulgaria).

Dimensiunile acestor limite sunt după cum urmează:

Dunărea 412 klm. 604, Marea Neagră 221 kl. 160, iar frontiera convențională 131 klm. 371; în total un perimetru de aproape 766 kl.

Suprafața Dobrogei atinge cifra de 15.600 klm., iar populațiunea sa după ultima numărătoare (1912) este de 390.439.

Solul Dobrogei este înclinat în general dela nord la sud și dela vest spre est. Malul drept al Dunărei comandă pe cel stâng.

Prin valea centrală Carasu, Dobrogea se împarte în două regiuni cu caractere geografice simțitor deosebite:

Partea dela nord este muntoasă și deluroasă. Innălțimea dealurilor, adâncimea văilor și direcțiunea lor, dau regiunii un caracter frământat. Cursurile de apă sunt relativ numeroase și au oarecare volum.

Partea dela sudul văiei Carasu, are dealuri mai mici; văile, pe alocurea destul de adânci, au maluri repezi și chiar escarpate. Cursuri de apă puține, mai mult scurgeri temporale.

Malul drept al Dunărei în multe părți fiind mâncat, formează numeroase bălți, care pe timpul creșterilor apelor Dunării, fac comunicațiunea pe acest mal foarte anevoioasă și uneori imposibilă.

Malul Mării Negre, cu deosebire în partea dela nordul văiei Carasu, prezintă numeroase și mari lacuri cari îngustează mult terenul dintre Dunăre și Mare.

Regiunea șesului este reprezentată numai în Deltă și puțin împrejurul unor lacuri.

Temperatura medie a Dobrogei este mai ridicată decât în restul țării (11°), dar apropierea Mării face ca în Dobrogea să nu fie nici ierni prea aspre, nici veri excesiv de calde.

Sub raportul comunicațiunilor Dobrogea este astăzi înzestrată cu o rețea bogată de șosele (847 klm.) și drumuri cari, grație și naturii

tare a solului, se prezintă în bune condițiuni.

Liniile de cale ferată începute, și acele proiectate, precum și legarea lor cu artera principală Cernavoda-Constanța, care actualmente se dublează, vor completa un sistem de comunicațiuni menit să ajute la deplină dezvoltare a acestei provincii și la strânsa ei legare cu restul țării.

Productivitatea solului este influențată defavorabil de clima în general uscată a Dobrogei, afară de părțile din apropierea Mărei, a Dunărei și a lacurilor, unde vegetația este satisfăcătoare și pe unele locuri chiar foarte bună.

Solul de stepă și *pământurile castanii* acoperă o bună parte din mijlocul și din sudul Dobrogei. Pe aceste locuri nu cresc păduri.

Populațiunea în general este rară, satele mici și unele la mari depărtări.

Lipsa pădurilor are de rezultat și lipsa de combustibil. Apa de băut în multe părți din sudul Dobrogei se găsește rar, puțină și la mari adâncimi.

Vite de hrană și de transport sunt numeroase. În special se găsește o rasă de cai mici, foarte puternici.

B. DATE ISTORICE.

1. Dobrogea în anticitate.

Cunoștințele vechi asupra Dobrogei, cele mai sigure, încep în prima jumătate a secolului al V-lea înainte de Chr.

După Herodot (484—425 înainte de Chr.) ¹⁾ și Thucidyde (471—400 înainte de Chr.) ²⁾, această provincie a fost locuită pe acea vreme de Geți, cari de sigur se găseau aci cu mult mai înainte, căci Homer, care a trăit în secolul al X-lea înainte de Chr., spune că țărmul Pontului până la Istru (Dunărea) era ocupat și mai înaintea timpurilor sale, de triburi *tracice* care vorbeau o limbă comună ³⁾. Or, se știe că poporul get era de origine tracică, înrudit cu Odrissii, Dacii, Peucii, etc., cu cari vorbeau aceiași limbă, aveau același port și cam aceleași obiceiuri ⁴⁾.

Între secolele VI și VII î. Chr. au venit aci și diferiți coloniști greci, dintre cari cei dintâi cari locuiesc coastele Pontului, întinzându-se apoi treptat și pe malurile Istrului, sunt Milesienii.

¹⁾ Expediția lui Darius prin Tracia, contra Sciților. Cartea IV Melpomene (tradusă de Dimitrie Ioan Ghica).

²⁾ Istoria Peloponezului Cartea IV. Cap. 1.

³⁾ Strabo, C. VII, Cap. III (10 și 13).

⁴⁾ Strabo. Dio Casius. Pliniu cel Bătrân. Iacob Weiss, Dobrudscha in Altertum, Serayevo 1911. Allard, Souvenir d'Orient, La Dobroucha. Paris 1859.

Istros sau Istropolis ¹⁾, Tomis (Constanța de astăzi) Kallatis (Mangalia actuală), Heraclea și Bizone ²⁾ (Kavarna), Dionisopolis (vechiul Kruni) azi Baltschik ³⁾ toate la țărmul Mării, precum și Aegissos (Tulcea), Axiopolis (sud Cernavoda) etc., pe Dunăre, au fost porturi întemeiate de Greci ⁴⁾.

În a doua jumătate a secolului al V-lea înainte de Chr. Odryssi, supunând și tribul Geților, formează împreună cu ei un stat foarte puternic, din Valea Maritzei până la gurile Dunării ⁵⁾.

Deosebit de Geți au mai viețuit în această parte *Bastarnii* (d'asupra Deltei Dunării în partea despre Prut) *Peucii* (în deltă), *Troglo-diții* (în cotul Dunării dintre Măcin și Tulcea) ⁶⁾, *Tribalii* (pe lângă Dunăre) etc.

Toate aceste triburi în a doua jumătate a secolului al IV-lea înainte de Chr. sunt supuse de noul și puternicul regat al Macedonenilor, sub Filip al II-lea (359 — 336), Alexandru cel Mare (336 — 301) și Lysymach (301 — 281) a. Chr.).

În această perioadă de timp Dacii, consin-

¹⁾ Istros (astăzi numai există) este pomenit chiar de Herodot. Ve-nia cam în dreptul lacului Sinoe.

²⁾ Ambele distruse de cutremur.

³⁾ Asupra echivalării acestor localități există o contestație; astfel Kanitz în „La Bulgarie Danubienne et le Balkan“ 1860—1875, zice: „În apropiere de satul bulgar Jeni-Keni am trecut râul Batova lângă care este situat satul Ekrane (Akrania). Numele nu-i decât o corupere a celui Kruni colonizat de Greci, pe care istoricii și geografilor moderni l-au căutat nedrept la Baltschik. Kruni numit astfel din cauza cascadelor sale, a luat în urmă numele de Dionisopolis pentru că valurile Mării au adus aci o statuie a Zeului Dionysos (Bachus).“

⁴⁾ Mihai Soutzo, Coup d'Oeil sur les Monuments antiques de la Doudroudja. Extras din Revue archeologique française 1885, Nr. Oct. et Novb. pag. 4.

⁵⁾ Thucidyde. C. II. Cap. XCVII.

⁶⁾ După Strabo, Ovidiu și Ammien Marcellin.

genii Geților, întemeiase pe stânga Dunării un mare și puternic stat.

Din veacul al II-lea î. Chr. și până la începutul veacului I-ii d. Chr., cât durară războaiele dintre Macedonia și Republica Romană, triburile trace dela gurile Istrului, au luat de mai multe ori parte, ca aliata regilor macedoneni; dar la anul 71 î. Chr. Licinus Luculus, învingând pe Odryssi, supune și pe Geți și odată cu ei întinde dominațiunea romană și asupra orașelor Callatis, Tomis, Istros¹⁾.

2. Dobrogea pe timpul dominațiunei romane.

a) *Imperiul Roman.*

Tracia dunăreană (partea dintre muntele Hemului și Dunăre) este supusă definitiv Romanilor, de Marcu Licinus Crasus, la anul 29 î. Chr. După aceasta, Împăratul August o preface în provincie romană²⁾ sub numele de Moesia. Mai târziu Moesia a fost împărțită în două provincii: *Moesia superioară* (partea apusună) și *Moesia inferioară* (partea răsăriteană). Dobrogea făcea parte din Moesia inferioară.

Dar pe când puterea romană se afirmă tot mai mult pe dreapta Dunării, Dacii pe stânga, sub regele Decebal, devin puternici și încep să amenințe provinciile romane de pe

¹⁾ După Momsen.

²⁾ După Tit. Liviu, Dio. Casius, Florus, etc.

dreapta Dunării. Aceasta aduse cunoscutele războaie dacice.

În timpul războaielor lui Traian cu Dacii, (101—106), năvălind în Dobrogea triburi barbare dela miază noapte, Traian le bate, iar în amintirea acestor lupte și a victoriilor repurtate asupra Dacilor, Traian ridică un monument în Dobrogea (lângă satul actual Adam Clissi) și nu departe de el (în Valea Urluia) înființează orașul *Tropaeum Traiani*¹⁾.

După prefacerea Daciei în provincie romană, (107) Dobrogea începe a prospera sub toate raporturile. Legiunea V-a dela Oescus (Gigen) fu strămutată la *Troesmis* (azi Iglitza) cetate traco-getă²⁾ și chiar lângă granița provinciei, se întemee lagărul legionar *Durostorum* azi Silistra³⁾.

Adrian (117—130) vizitând frontiera imperiului formată de cursul Dunării și apreciind importanța militară și economică a provinciei dela gurile acestui fluviu, dispuse ca această provincie să fie întărită și viguros romanizată.

În acest scop se înființează numeroase centre de populațiune, din care unele cu drepturi de cetățenie romană; se deschid comunicațiuni, se bat monede, iar numărul legiunilor romane de apărare, este sporit treptat până la patru (două la Durostorum, una la Troesmis și una la Noviodonum (Isacea).

¹⁾ Gr. Tocilescu. Das Monument von Adam Klissi Tropaeum Traiani Wien 1895. T. Antonescu Le Trophé d'Adam Klissi. Iassy 1905. I. Weiss. Op. citat pag. 35.

²⁾ I. Weiss Op. citat pag. 35.

³⁾ Idem, idem, pag. 35, 39 și 46.

Dar perioada dezvoltării pacifice a acestei provincii romane, n'a putut dura mai mult de o sută de ani. Fiind în drumul emigrării către sud a unui mare număr de popoare barbare din nord și din răsărit, ea este expusă încă dela începutul erei creștine, mișcării de năvălire a acestor popoare.

b) Năvălirile barbarilor. Imperiul Roman de răsărit.

Atacată și cuprinsă de barbari, Dacia la anul 271 încetează a mai fi provincie romană.

Legiunile și dregătoriile retrăgându-se pe dreapta Dunării, acest fluviu devine frontiera imperiului, în această parte.

Primul popor barbar care a pășit peste noua graniță romană (Dunărea) au fost Goții, cari atacă Dobrogea din două părți, pe la gurile Dunării și pe la țărmul nordic al Mării Negre ¹⁾. Pe la 238 ei cuprind cetatea Istrópolis, dar pe la 270 fiind bătuți de Claudiu al II-lea în Moesia, sunt respinși peste Dunăre.

Sub Dioclețian (248—305) Imperiul Roman se împarte administrativ mai întâiu în două și apoi în patru părți. Dobrogea, cu capitala Tomi, făcea parte din Diocesa Tracică a Prefecturii Orientului.

Sub Constantin cel Mare (305—332) năvălesc în Dobrogea Sarmatii, cari se răsboiesc mai întâiu cu triburile localnice de Geți. Constantin îi alungă și restabilește din nou ordinea în Do-

¹⁾ Xenopol. Istoria Românilor 1888 pagina 427.

brogea, pe care o organizează ca provincie separată, așezând un Episcopat la Tomi.

Toate cetățile și întăririle romane distruse de barbari fură reconstruite.

La anul 375 năvălind Hunii asupra Goților din Dacia, o parte a Goților fu primită de Împăratul Valens și așezată în Moesia inferioară (inclusiv Dobrogea), dar nemulțumiți de aceste părți Goții s'au revoltat.

Împăratul Theodosiu (379—395), le îngădui atunci a merge în Tracia de miază zi.

După moartea lui Theodosiu Imperiul Roman se desface în Imperiul Roman de Apus și Imperiul Roman de Răsărit.

Pe la 433 Hunii oprindu-se între Tisa și Dunărea de mijloc, constituiesc acolo un puternic regat sub Atila, care atacă și supune mai multe popoare vecine. La 447 acești barbari devastează Constanța. Murind Atila, imperiul Hunilor fu distrus de Gepizi. Hernach, un fiu al lui Atila, obține pentru poporul hun pământuri în Dobrogea. Odată cu Hunii obținură pământuri în Dobrogea și Alanii ¹⁾.

Împăratul Justinian (527—565) întări frontiera imperiului la Dunăre cu numeroase cetăți ²⁾.

Acele întăriri însă oricât de tari au fost, n'au putut suplini vitejia legiunilor romane de altă dată și cu toate eforturile făcute, Bizan-

¹⁾ Jordanes R. Get. 49 și 50. Thierry. Histoire d'Attila V. II Capit. 1. M. Soutzo, Op. cit. pag. 13.

²⁾ Peste 80 castele și 600 fortificațiuni. Tocilescu Op. citat pag. 51. Procopiu dă lista construcțiunilor militare ale lui Justinian, din care se vede că o mare parte au fost ridicate în Dobrogea. M. Soutzo, Op. cit. pag. 14.

tinii fură siliți a-și îngusta de multe ori limitele imperiului, când torente nouă de barbari, Slavii, Avarii, Bulgarii, veniră să sguduie iarăși acest hărțuit imperiu.

Ultimul popor năvălitor Turcii, după cum vom vedea mai departe, dau Imperiului Bizantin ultima lovitură, nimicindu-l pentru totdeauna.

c) Cum se numia Dobrogea în antichitate și pe timpul dominațiunii romane; limitele ei.

Nu se știe cu siguranță, din isvoarele istorice cunoscute până astăzi, numele ce purtă Dobrogea înainte de stăpânirea romană.

Cum însă mai multe secole înainte de era creștină, poporul get a format aci elementul tracic predominant, numele de drept al Dobrogei pentru acea vreme, ar fi : Țara Geților ¹⁾ sau Geția ²⁾.

Din momentul însă când Romanii vin în contact cu triburile tracice dela sudul gurilor Dunării, partea aceasta de teritoriu începe să intre în domeniul istoriei mai lămurite.

Astfel, dela Strabo, Dobrogea începe a fi cunoscută sub numele de «Scythia minor» (Sciția mică) întinzându-se pe țărm spre sud până la Zyras (râul Batova de astăzi) ³⁾.

Această denumire a provocat oarecare nedumerire în lumea istoricilor și geografilor

¹⁾ Așa o numia uneori Ovidiu «Getarum terrae».

²⁾ Tot așa cum țările locuite de frații lor Dacii, Moesii, Tracii etc. s'au numit: Dacia, Moesia, Tracia

³⁾ Kanitz. La Bulgarie Danubienne et le Balkan, (trad. după „Donau Bulgarien und der Balkan“) pag. 474. I. Weiss. ●p. citat pag. 24. Spruners Histor. Atlas antiquus fila 23. Atlasul la volumele de istorie ale lui Kiepert etc.

moderni, căci Ovidiu nu pomeneste de Scythi în Dobrogea. Strabo și Pliniu cel bătrân, deși vorbesc de ei, nu-i arată totuși ca locuitori fixați în o anumită parte a Dobrogei; Ephoros însă, cinci-zeci de ani după Herodot, așează pe Scythi și în Dobrogea.

Una dintre explicațiunile aduse pentru aceasta este următoarea :

— În răstimpurile când pe rând s'au produs diferite scăderi în puterea de stăpânire a Geților, Odryssilor și mai apoi a Macedonenilor, și începând din prima jumătate a secolului al IV-lea, Scythii dela nordul gurilor Istrului (Dunărea) au făcut numeroase emigrări în Dobrogea ¹⁾.

Scymnus Chios, bazat pe o scriere a unui Demetrius de Kallatis, an. 200 în. de Chr. zice că Scythii, pe acea vreme, posedau regiunea dela sudul gurilor Istrului, întinzându-se spre sud până la râul Zyrras, unde se mărgineau cu Krobizii ²⁾.

Este de observat pe de altă parte că Herodot, care la începutul descrierii expediției lui Darius, precizează la Istru (Dunăre) limita de sud a țării Scythilor, în cursul descrierii numește de multe ori Scythi și pe unii din locuitorii dela sudul gurilor Dunării ³⁾.

Astfel fiind, adică Romanii găsind și pe Sciți amestecați în mozaicul de triburi tracice lo-

¹⁾ I. Weiss Op. citat pag. 24.

²⁾ I. Weiss Op. citat pag. 22.

³⁾ Dimitrie Ioan Ghica, în prefața traducerii Melpomenei (cartea IV-a), atribuie aceasta unei erori de informație dată lui Herodot de comercianții eleni după coastele Mărei, pentru care Sciții și Geții erau acelaș popor nomad, mai ales că aveau ceva comun: îmbrăcăminte de piele de oaie și obiceiul de a călători în carul cu boi.

cuitoare în Dobrogea, sau fiindcă Tracii de aci semănau cu Sciții ¹⁾, au dat sau au găsit dată regiunii aceștia numele de *Scythia minor* spre deosebire de vechea Sciție mare, dela nord-estul gurilor Istrului.

În privința limitelor Sciției romane, am văzut mai sus că Strabo sprijină granița de sud pe țărmul Pontului la Zyrras.

Pe temeiul acesta și pe arătările lui Pliniu și Scymnus, Iakob Weiss în scrierea sa «Dobrukscha in Altertum» zice: «Granița ei de sud pe țărm era la Batovska-Reca, iar Dioniso-polis ultimul oraș. Se pare chiar că Sciții, acești locuitori ai stepelor, s'au oprit la marginea aridului platou Dobrogean și au ocolit țara balcanică din jurul Varnei, care relativ era mai împădurită. Se arată și în aceia că Dobrogea până la Zyrras era numită de Strabo «*Scythia minor*, iar dela Dioclețian a urmat să-și poarte numele de *Scythia*, ca provincie independentă».

«*Astfel a fost cu secole mai târziu determinată de Romani granița Sciției, după cea veche etnografică, care coincidea și cu aceia a națunii solului* ²⁾».

«Limita Dobrogei, zice Kanitz ³⁾, este simțitor mult mai la vest de cum s'a crezut până astăzi»; iar prin *Dobrogea* el înțelege «Regiunea situată la nord de Batova».

¹⁾ Tracii în lupte continue cu Sciții au sfârșit prin a lua obiceiurile acestora, hainele, armele și o parte din obișnuita lor ferocitate. Tucidide C. II. Cp. XVI.

²⁾ Pagina 2.

³⁾ «La Bulgarie Danubienne» pagina 481.

Allard în *Souvenir d'Orient* (pag. 10) serie :
 « Baltchik este așezat la intrarea Dobrogei, care
 « se întinde la nord-estul Bulgariei, între *Silistra, Baltchik, Dunăre și Marea Neagră*.

« Ea este vechea Sciție romană ».

În ce privește punctul de plecare al graniței dela Dunăre, spre Mare, mai este de observat că geograful arab Mohamed Edrissi (1101-1154), în o descriere a sa despre țările orientului, numește Dobrogea *Berdzan* și sprijină limita ei de sud, pe Dunăre, la Zacatra.

Ioakim Lelelewel identifică, în geografia și atlasul său asupra Europei din veacul de mijloc numele Zakatra cu vechiul orașel *Transmarisca*, devenit mai târziu *Trakan, Tutrokan, Turtucaia*.

3. Dobrogea dela năvălirea Slavilor și Bulgarilor până la dominațiunea turcească.

a) *Slavii și Avarii*.

Pe la anul 600 Slavii¹⁾ împinși de Avari²⁾ trec Dunărea și se stabilesc în peninsula balcanică, unde se întind treptat dela Adriatica până la Marea Neagră.

Slavii n'au exercitat o dominațiune propriu zisă. Fiind oameni așezați, sociabili și muncitori, ei s'au supus dominațiunilor existente și au stabilit curând strânse legături atât cu populațiunile băstinașe peste cari au venit, cât și

¹⁾ Tocilescu, *Istoria Românilor*. Ediția 1900, pag. 101.

²⁾ De aceeași rasă cu Hunii. La 626 sunt distruși dinaintea Constantinopolului. Tocilescu, *Istoria Românilor*. Ediția 1898, pag. 48.

cu barbarii, fie acei cari se mai găseau aci, fie acei cari ulterior au venit peste dânsii.

b) *Bulgarii.*

Istoricii nu sunt toți de acord asupra originii Bulgarilor ¹⁾; majoritatea îi arată că sunt de rasă turanică ²⁾, de aceeași viță cu Turcii și cu Tătarii ³⁾.

Se cunosc pentru prima oară în istorie pe la mijlocul secolului V când, după Jornandez (Iordanes) scriitor got, ajung vecini despre est (spre țărmul Mărei Negre) cu Slavii din Dacia.

La anul 495, Bulgarii fac prima incursie peste Dunăre, pe cari o repetă în anii 499, 502 și 559, prădând Tracia și chiar Iliria ⁴⁾.

Pe la 634 locuiau ținuturile dintre Nistru și Volga, și depindeau de Chanul Avarilor. Un duce bulgar Kubrat, se declară independent și intră în relațiuni cu Imperiul Bizantin. Împăratul Heracliu îi acordă titlul de Patriciu.

Între 660—668 murind Kubrat, din cei cinci fii ai săi numai unul rămâne în țară, ceilalți patru cu câte o oardă de Bulgari, invadează Europa spre apus și spre sud, unii ajungând în Italia, alții până în Galia, Bavaria etc.

Unul din frați, anume Asparuch sau Ispereich, cu oarda sa, trece Nistru și se așează în sudul Basarabiei ⁵⁾.

¹⁾ Vretos. *La Bulgarie ancienne et moderne*. St. Petersbourg, 1856, pagina 12.

²⁾ St. Martin, Lebeau, Theopanes etc. Vezi Vretos, *Op. citat*, pag. 11.

³⁾ Șincai. *Cronica Românilor*, pag. 207.

⁴⁾ Vretos. *Op. citat*, pag. 15 și 16

⁵⁾ Xenopol. *Op. citat*, pag. 394.

La 678 Bulgarii amenință imperiul bizantin, prădând Tracia. La 679 Împăratul Constantin Pogonatul, pornește contra lor, mergând pe uscat și pe apă către gurile Dunării, și-i respinge.

Fiind însă bolnav, nu poate termina cu succes hotărîtor campania. Bulgarii, profitând de această împrejurare, iau ofensiva, trec iarăș Dunărea și se așează în Moesia răsăriteană¹⁾.

«Această țară având în spate Dunărea, la stînga Pontul Euxin, în dreapta și în față de fileurile și munții Hemului, le păru o poziție foarte tare, pentru a-i apăra de orice atac»²⁾.

Bizantinii nesimțindu-se în stare a-i înfruntă, încheie pace cu Bulgarii la 680, obligându-se chiar a le plăti subsidii³⁾.

«Prin așezarea Bulgarilor în Moesia inferioară, împărăția bizantină primise o lovitură din cele mai grele. Barbarii cari până acum veniau din afară în împărăție a o prădă, se introduseseră acum chiar în sânul ei, ne mai fiind astfel împedicați de marele fluviu al Dunării și de cetățile ridicate pe malurile sale, cari opuneau oardelor lor o împotrivire ade-sea ori greu de străbătut.

«Asparuch domnește până la 700 și întemeiază trainica stăpînire a Bulgarilor la sudul Dunării, prin mai multe lupte norocoase cu Bizantinii»⁴⁾.

La stabilirea Bulgarilor aci nu li se împotriviră nici Slavii, nici celelalte popoare băști-

1) Jiriček, pag. 129 și 130.

2) Vretos, Op, citat, pag. 19.

3) Idem Idem.

4) Xenopol Op. citat pagina 395.

nașe traco-romane ¹⁾, ceiace înlesni întinderea repede a dominațiunei bulgare.

Este de observat numai că Bulgarii fiind puțini, se slavizară. Țara ocupată de ei însă, continuă a se numi Bulgaria; petrecându-se aci un fenomen analog cu acel din occident cu Normanzii (Germani), cari deveniră mai apoi Francezi, dar provincia ocupată de ei a continuat să se numească Normandia ²⁾.

Slavizarea bulgarilor a contribuit în mod hotărâtor la continuitatea neamului sau mai bine zis a numelui acestui popor, singurul dintre toate popoarele barbare ce l'au precedat în aceste din urmă năvăliri în Peninsula Balcanică, pe care îl vedem stabilindu-se definitiv și întemeind aci un stat. Slavii de la sudul Dunării, absorbind în masa lor micul număr de Bulgari, au luat cu timpul numele stăpânitorilor lor, ca pe un titlu legendar pe care-l păstrară cu tărie, transmițându-l din generație în generație până în zilele noastre.

Capitala statului bulgar întemeiat de Asparuch a fost orașul Preslav, (pe Kamcicul mare) ³⁾.

Între anii 679-807 au loc o serie de evenimente de mică importanță, între care notăm că la anul 705, Tervel urmașul lui Asparuch, primi dela Justinian titlul de *Cezar* ⁴⁾.

La 807 veni la tronul Bulgariei Krum, om

¹⁾ Jireček Op. citat pagina 129.

²⁾ Xenopol Op. citat pagina 394.

³⁾ Jireček Op. citat pagina 131. Kanitz Op. citat pagina 2.

⁴⁾ Jireček Op. citat pagina 140.

răsboinic, îndemânat și neobosit, despre care se spune că guvernă poporul cu severitate¹⁾.

El muri la 815 lăsând Bulgaria mărită și stăpână, se zice, dela Hem până la Carpați²⁾.

După Krum urmă câțiva domnitori neînsemnați până la Boris, care la 864 introduce creștinismul la Bulgari, el însuși botezându-se cu numele Mihail.

Unul din urmașii săi, Simeon (893—927) susține lupte cu Bizantinii și se face temut de ei și de Unguri³⁾.

El luă titlul de: «Țar al Bulgarilor și Vlachilor și Stăpânitor al Grecilor»⁴⁾.

Cu lunga domnie a lui Petru (927—968) începe decadența Bulgarilor, din cauza intrigilor la curte și a nemulțumirilor provocate de politica dependentă Grecilor, urmată de Țar.

Un boier din Târnova, Șişman, fondă atunci în Macedonia și Albania un alt stat bulgar, independent, încoronându-se și el «Țar».

De aceste desbinări au știut să profite numai decât Bizantinii, cari, sub Impăratul Tzimisches supun și desființează în 971 statul bulgar de răsărit (Preslav).

Celalt stat bulgar, înființat de Șişman în Macedonia, străluci sub un fiu al acestuia *Samuil* (976—1014), care luă titlul de «*Țarul tuturor Slavilor*»⁵⁾, având reședința la Ochrida.

¹⁾ Kanitz Op. citat pagina 2.

²⁾ Idem pagina 143.

³⁾ Idem pagina 3.

⁴⁾ Idem pagina 4.

⁵⁾ Idem pagina 5.

Dar vitejia sa, n'a putut asigura o viață durabilă statului bulgar.

După moartea lui Samuil, Bulgarii, cu toate încercările ce au mai făcut, n'au putut scăpa de jugul bizantin.

În 1018, Împăratul Vasile II-lea Bulgaroctonul supune și Bulgaria de apus.

Țimp mai bine de un secol și jumătate după aceasta, adică până la Asanizi (1186), Bulgarii nu mai sunt decât o simplă populațiune a Imperiului Bizantin ¹⁾.

Recapitulând evenimentele istorice precedente dela anii 29 înainte de Chr. și până la 1186, unde oprim de o cam dată firul istoric, notăm că:

Dela 29 în. de Chr. până la anul 679, Dobrogea ține de Imperiul Roman.

La 679 Bulgarii ocupă Moesia Inferioară și alcătuiesc un stat cu capitala la Preslav, întinzându-se apoi asupra ținuturilor vecine, între Balcani, Dunăre, Marea Neagră și Marea Adriatică. La anul 971 acest stat este desființat de bizantini.

Asupra acestei dominațiuni în Moesia inferioară, în decursul acestui interval de timp, sunt de observat următoarele:

1. La trecerea lor din Scythia în Moesia inferioară, Bulgarii, au găsit teritoriul acestor două provincii romane ocupat de diferite populațiuni. Dintre acestea, două popoare bine dis-

¹⁾ Kanitz Op. citat pagina 7.

tinete ca număr și individualitate etnică, formau elementul preponderant: Slavii și Traco-Romanii.

Cu Slavii am menționat mai sus procesul etnic ce s'a produs: contopirea Bulgarilor în masa de Slavi peste care s'au așezat; contopire din care s'a născut un popor nou, vorbind limba cuceritorilor și purtând numele cuceritorilor.

În ce privește pe Traco-Romanii dintre Hem și Dunăre, istoria ni-i arată ca formând populațiunea băstinașe, fiind proveniți din diferite neamuri de Traci, din Alani și din coloniștii și legionarii romani. Din acest amestec s'a născut și o limbă proprie romanică, vorbită cu diferite nuanțe de urmașii Traco-Romanilor din Peninsula Balcanică.

Prezența în aceste părți a elementului roman, este semnalată în istorie încă mult timp în urma năvălirilor barbare.

Ast-fel, Priscos scrie că pe vremea sa (448) ținuturile dintre Marea Adriatică și Marea Egee, erau locuite de o populație romanică care avea ca limbă oficială și familiară limba romană.

Theopanos pe la anul 579, arată că într-o campanie în Tracia, unul din soldați strigă «Torna, Torna, Fratre.»

Este cunoscut de asemenea că sub Împăratul Mauritiu (582-602) limba de comandă în armata bizantină, ca și limba oficială a Imperiului, era limba romană.

Cât despre poporul nou, eșit din Thraci și Romani, Jireček, spune următoarele: «Mai nu-

meroși decât celelalte resturi tracice erau Românii, numiți Vlachi, de către Slavi.»

«Tenacitatea acestui popor este minunată»
«ei țin cu putere la naționalitatea și limba lor» ¹⁾

Cu acest popor romanic, care adoptă încă delă început creștinismul ²⁾, Slavo-bulgarii nu s'au putut asimila; rasa, firea, obiceiurile, limba și timp de aproape două secole chiar religiunea, fiindu-le cu totul diferite, au împiedicat aceasta.

«Poporația romană, zice d-l Xenopol, sub imperiul roman, fusese un corp întins și neînterupt delă Marea Adriatică până la Marea Neagră și din Nordul Transilvaniei până dincolo de munții Hemus. În această continuitate a popoarelor romane se vâri, ca un cuiu despărțitor, năvălirea slavo-bulgară, care repezi *poporația de căpetenie a Moesiei*, către munții sudului: Balcanii și Pindul, și desbină trupul poporului roman în trei trunchiuri» ³⁾.

În fie care parte unde se strâng în centre de populație și de preferință spre munți, Românii (Vlachii) își manifestează existența lor etnică neconținut.

„Grupurile Vlachilor sunt pretutindeni aici. Alții ocupă Rodope, Hemus (Balcani), Pindul. În secolul al XII-a Thesalia se numește *Vlachia Mare*. În Etolia și Acarnania era o *Vlachie Mică*; iar în nordul Epirului (Albania) o *Vlachie Superioară*.

¹⁾ Op. citat pagina 112.

²⁾ În ce privește creștinismul în Dobrogea am văzut că între anii 305—362 s'a așezat un episcopat la Tomis.

³⁾ Op. citat pagina 569.

„In 1091 Impăratul Alexis primește pe Marița
«o întărire de Bulgari și Vlachi.

«Benjamin de Tudela, care în 1170 a vizitat
«Thesalia, descrie pe Vlachi de acolo, iar Nicetas
«vorbește de Vlachi din Balcani» ¹⁾

«In 1166 Impăratul Manuel întreprinde o ex-
«pediție asupra Ungurilor atacându-i din două
«părți. . . .

«In armata trimisă în Ardeal se află, cum
«spune Cinnamus, istoriograful contimporan lui
«Manuel, «o mare mulțime de Vlachi *din păr-
«țile de lângă Marea Neagră*, de care se zice
«că sunt urmași ai vechilor coloni din Italia» ²⁾.

Insemnătatea ce prezintă elementul român
din dreapta Dunării, ca număr, a făcut pe Bul-
gari să-i dea o atențiune cu atât mai mare
cu cât grija și ținta lor erau Bizantinii, Avarii
și apoi Ungurii. Aceasta poate să fie motivul
pentru care Bulgarii au căutat să câștige pri-
etenia Vlachelor și chiar să le satisfacă aspi-
rațiunile, legând cu ei un fel de tovărășie în al-
cătuirea statului bulgar.

Istoria acelor timpuri este insuficientă, în-
călcită, obscură. Impresia însă ce produce cer-
cetătorului, pare a justifica, în o bună măsură,
părerile unor istorici, asupra colaborării Vlachi-
lor cu Bulgarii, chiar dela începutul primului
stat bulgar la sudul Dunării.

Și această tovărășie nu pare să le fi fost a-
cordată Bulgarilor numai de Vlachi din dreapta
Dunării, ci și chiar de cei din stânga Dunării.

¹⁾ Rambaud Op. citat pagina 834.

²⁾ Originele Principatelor Române. D. Onciul. 1899 pagina 24.

Vom cita, în această privință următoarele:

«In cursul anilor acestora, (678—812), serie Fotino, ¹⁾ Daco-Romanii, atât cei din Dacia cât și cei de peste Dunăre, se vede că erau aliați ai Bulgarilor, fiindcă sub numele de Bulgari, înțelegeau și pe Români».

«Iar mai departe spune:

«Bulgarii uniți cu Daco-Romanii, sub comanda lui Krum, nu încetau a face supărări Bizantinilor».

Apoi adaugă:

«Scriitorul grec Nichita Honiat, zice că barbarii locuitori de pe lângă Muntele Hemus, care se numeau Mesi, iar acum Vlachi, s'au revoltat și că voiau să aibă stăpânire nu numai asupra Mesiei, ci să întrunească dinastia cea veche a Mesilor, adică a Vlachilor și a Bulgarilor ca mai înainte».

«De aci se deduce că înainte de revolta lor, Vlachi și Bulgarii aveau un domnitor și o domnie, care se crede că a stat dela anul 812—1014».

În Cronica Românilor de Șincai, găsim următoarele însemnări:

«Anul 760. În anul acesta a murit Cornesie Craiul Bulgarilor și al Românilor».

«Anul 770. În anul acesta moare Pagan Craiul Bulgarilor și al Românilor» ²⁾.

Kanitz în «La Bulgarie Danubienne», după cum am văzut, arată că Simeon ar fi purtat titlul de «Țar al Bulgarilor și Vlachilor».

În rezumatul istoric de față, în care desvol-

¹⁾ Op. citat pagina 103.

²⁾ Op. citat paginile 222 și 225.

tarea ce-i este îngăduită nu permite a insista mai mult în cercetarea izvoarelor istorice, desigur, nu putem face un mai mare uz de citațiuni.

Dar, din cele arătate mai sus, credem că încheierea sau concluziunile ce s'ar putea trage, cu privire la caracterul politic al dominațiunei bulgare în perioada dela 679 la 971, sunt următoarele:

1. Bulgarii au exercitat dominațiunea lor asupra Moesiei inferioare, în tovărășie cu Vlachi; această tovărășie fiind înlesnită după anul 864 încoace și prin creștinarea Bulgarilor, fapt care i-a apropiat și mai mult de Vlachi.

2. Dominațiunea bulgară asupra Scythiei în perioada de timp dela 679-971, se deduce mai mult din faptul că nu se poate stabili documentat că un alt popor constituit în stat ar fi stăpânit această regiune.

Afirmând aceasta, nu putem trece totuși mai departe, fără a menționa aci și oarecari relațiuni istorice de pe vremea dominațiunei în cestiu, relațiuni care, examinate din punctul de vedere special al faptelor la care ele se referă, pot conduce la o caracterizare mai de amănunt a acestei dominațiuni.

Astfel, în patru mari expedițiuni ce organizează Impăratul Cupronim asupra Bulgarilor, la 749, 763, 766 și 774, istoricii acelor timpuri ne arată că «operațiunile de uscat sunt combinate cu operațiunile flotei, trimisă la gurile Dunării», că «flota de pe Dunăre primește ordin să ridice pânzele», iar «armata de uscat să

se întrunească la munții Hemului cu armata debarcată de flotă la Dunăre» etc.

De asemenea în anul 916, Impărăteasa Bizanțiului Zoe, «la știrea înfrângerii armatei sale, trimise ordin Patriciului Roman, comandantul flotei, de a merge la malurile Dunării, pentru a ajuta pe Leon Phocas, care voia să repare greșeala, prin o lovitură în Bulgaria»¹⁾ etc. etc.

După cum vedem, în toate aceste cinci campanii, Scythia este desemnată ca un fel de zonă de concentrare a armatei bizantine, adusă aci cu flota pe mare.

O armată însă nu se adună, în felul cum rezultă din proiectele operațiunilor de mai sus, într'o zonă în care n'ar avea destulă siguranță, atât din partea populațiunei, cât și din partea forțelor armate ale adversarului.

Din ambele aceste puncte de vedere, se pare că Scythia oferia Bizantinilor destulă siguranță; altfel istoria n'ar arăta acele trimiteri de forțe bizantine pe coastele Pontului, forțe cari se socoteau a putea debarcă fără să fie împiedicate de cineva, spre a plecă apoi de aci în contra Bulgarilor.

Mai este de observat apoi că stăpânirile ce pe vremuri s'au exercitat asupra Dobrogei, au lăsat urme, fie istorice, fie arheologice, fie geografice.

Despre dominațiunea bulgară nu s'au găsit însă, până acum, asemenea mărturii în Dobrogea.

¹⁾ Vretos Op. citat pagina 23, 25 și următoarele.

Care va fi fost anume organizarea ce au dat Bulgariei Dobrogei, nu se știe.

Din aceste cauze, juste din punctul lor de vedere special, dominațiunea bulgară asupra foastei provincii romane Scythia, apare mai puțin bine întemeiată, apare oarecum mai mult nominală.

Din recenta comunicare la Academie a d-lui Iorga, ¹⁾ extragem, cu privire la aceasta, următoarele concluziuni cu prisosință dovedite:

«Bulgariei năvălitori s'au contopit repede între «supușii lor Slavi, fără a le da măcar o formă «de stat originală datorită lor».

«Cea dintâi Bulgarie a avut caracterul cultural grecesc și nici de cum pe cel slav». «.... termenul drept al Dunării nu interesă direct «pe Bulgari, el nu era poate nici administrat «de dâșii și admiterea unei prezențe a lor ca «stăpânitori pe malul stâng este o imposibilitate.»

Evenimentele ce urmau primului stat bulgar, întăresc și ele concluzia că acel stat a fost alcătuit de Bulgari în tovărășie sau mai bine zis prin buna înțelegere cu Vlachi, condițiune ce va fi fost determinată de dezvoltarea, sub toate raporturile, a acestor din urmă pe teritoriul lor natal, teritoriu devenit al statului bulgar, prin cucerire de la Bizantini.

În adevăr, Vlachi din Moesia și din Balcani, ajung treptat atât de numeroși și puternici, în cât la 1186, sub îndemnul unor viteji din nea-

¹⁾ Analele Academiei Române, t. XXXV Memor. Secț. istorice No. 4. 1913 pag. 36.

mul lor, se poate încheia un nou stat vlachobulgar. Și de astădată unirea și puterea drepturilor Vlachilor, în această unire, o găsim confirmată în mod deplin și durabil în chiar titulatura oficială a șefilor statului vlachobulgar.

*
* *

Am enunțat încheerile precedente ca o înregistrare a deducțiunilor ce decurg din aprecierea unora din faptele istorice de care ne-am ocupat în acest capitol, pentru ca ele să poată fi apreciate în mod cât mai just.

Dar, la capitolul duratei diferitelor stăpâniri asupra Dobrogei, după cum se va vedea mai departe, stăpânirea primului stat bulgar la sudul Dunării, este socotită numai ca stăpânire bulgară.

c) Imperiul româno-bulgar.

Bizantinii atacați de Cruciați și frământați în interior de certuri și fel de fel de intrigi, ajung să guverneze cu dificultate, dând naștere la mari nemulțumiri.

Vlachii și Bulgarii persecutați de Greci, cari se bucurau de privilegii în Imperiul Bizantin, încep să se agite și sub însuflețirea fraților români Asan, Petru și Ioniță, se ridică în 1185 contra Bizantinilor, obținând asupra lor mai multe victorii.

Pe temeiul acesta ei proclamă în 1186 independența țării, realcătuiind vechiul stat româno-bulgar; de astă dată cu expresă influență și

egalitate de drepturi a Vlachilor în alcătuirea statului.

«Petru, fratele mai mare, luă titlul de Împărat, dar se mulțumi numai cu o parte din țară în Bulgaria răsăriteană ¹⁾, pe când Asan purta domnia, având reședința la Târnova ²⁾).

Între anii 1192 și 1194 ei coprind Tracia și provinciile vecine, întinzându-se până în Serbia la Niș, și până în Macedonia la Serres.

La 1196 Asan fiind omorât, fratele său Petru ocupă tronul, împreună cu Ioniță.

Fiind asasinat și Petru la 1197, Ioniță, zis și Caloian, rămâne singur împărat.

În 1204 Ioniță este încoronat prin trimisul Papei Inocențiu al III-lea, ca «Rege al Bulgarilor și Vlachilor».

În scrisori și acte Ioniță însuși se numește «Domn și Împărat al Bulgarilor și Vlachilor».

După ce purtă mai multe răboaie cu succes, Ioniță moare încărcat de glorie la anul 1207.

«În realitate ce sânge curge în vinele fondatorilor Imperiului Vlach-Bulgar, se întreabă istoricii Rambaud și Lavissee, în marea lor operă «Histoire générale?».

«Slaviștii vor să'i facă slavo-bulgari.

«Nicetas produce o bună mărturie, istorisind că un popă, făcut prizonier, fiind adus în fața lui Asan, s'a aruncat la picioarele acestuia și, cum știa limba valachă, îi ceru milă în limba maternă a Țarului.

¹⁾ Preslavul mare și Provaton. N. Iorga. Notele unui istoric, pag. 140.

²⁾ D. Onciul. Op. citat pag. 27.

«După cum se vede limba română era limba maternă a familiei lui Asan» ¹⁾.

«Toate știrile contemporane îi arată ca Români, numindu-i vlachi și deosebindu-i de Bulgari.

«Ioniță în scrisorile sale către Papa Inocențiu al III-lea, își arată origina romană.

«Naționalitatea Asaneștilor este de altfel definitiv rezolvată prin studiul lui Höfler (Wien 1879)» ²⁾.

«A nega caracterul vlahic al răscoalei este cu neputință. Il afirmă isvorul bizantin contemporan ca și cronica bogată a cruciaților, «..... cronica vestită a lui Villehardouin, care știe foarte bine, ca un luptător ce fusese, ce era un «Bougre» și ce era un «Blacque».... Armele săgeți, sulii, felul de luptă, năvălirile neprevăzute, organizația cu totul patriarhală, în care individualitățile cu pasiunile lor au loc liber, arată pe deplin caracterul vlahic, păstos, nomad al mișcării. El a fost și una din cauzele întinderii ei neașteptat de rezeși și a deplinului ei succes» ³⁾.

În 1218 ia tronul Ioan fiul lui Asan ⁴⁾ privit ca cel mai strălucit reprezentant al dinastiei Asanizilor; însă cu fiii lui Ioan Asan (Căliman și Mihail) se stinge, în 1257, această dinastie.

Sub țarii următori, imperiul bulgar decade

¹⁾ Op. citat. Volumul II, pag. 838.

²⁾ Onciul. Op. citat. Nota 37, pag. 148. Schiltberger. Călătorii. Tübingen 1885, pag. 52.

³⁾ N. Iorga. Notele unui istoric. pag. 23 și 24.

⁴⁾ Fiind minor în 1207, a domnit un usurpator Borilă, dela 1207 la 1218.

treptat, până când în cele din urmă, se desface în trei părți.

Astfel, sub Țarul Alexandru (1331—1365), partea răsăriteană a imperiului se desface, sub un Despot Dobrotici (1357—1386 ¹⁾), constituind un principat deosebit. Acest principat cuprinde teritoriul de lângă țărmul Mărei Negre, dela gurile Dunării până la miază-zi de Varna ²⁾).

După d-l Iorga acest Dobrotici nu avea nici-o legătură cu familia Țarilor bulgari și era «un «simplu aventurier ocupant al unui castel într'o «țară în care se aflau și Greci și alte nații ³⁾».

Partea cea mare a Bulgariei s'a împărțit și ea apoi între fii Țarului Alexandru și anume, Sracimir (1365—1398) care luă partea apusană cu capitala Vidin și Șişman (1365—1393) care luă partea răsăriteană, cu capitala Târnova.

Aceștia au fost ultimii principii creștini pe teritoriul fostului imperiu bulgar.



Pentru completarea evenimentelor expuse în acest capitol, vom adăoga următoarele:

Pe la sfârșitul secolului IX-lea Dobrogea a fost invadată de Pecenegi, care fără a exercita o dominațiune efectivă, au trăit aci vre-o două secole. Pe la 1293 vin în Dobrogea Tătarii, iar în spatele acestora, se coborără de pe Volga Rușii.

¹⁾ Ruland. Istoria Bulgariei. Berlin 1911, pag. 49.

²⁾ Kanitz. Op. citat. pag. 9. Jiriček. Op. citat.

³⁾ Op. cit. pag. 33 și 37.

După ce ating țărmul Mărei Negre, privirile Rușilor se întind spre Constantinopol, pe care îl și atacă prin secolul al X-lea. Dorința lor însă de a cuceri acest oraș, întâlnește în curând niște adversari mult mai tari pe acea vreme, pe Turci.

În sfârșit mai este de notat că în timpul cât a durat al doilea imperiu bulgar, pe coastele Pontului și pe malurile Dunării de jos, au venit Venețienii, Pisanii, Raguzenii și în urmă Genovezii, cari înlocuiau pe comercianții greci.

4. Intemeierea principatelor române. Năvălirea Turcilor. Stăpânirea Voevozelor Români asupra Dobrogei. Dominațiunea turcească.

Pe când urmașii Traco-Romanilor afirmau, pe dreapta Dunării, deplina lor ființă etnică și puterea lor, în constituirea Imperiului Româno-Bulgar, frații lor Daco-Romanii, pe stânga Dunării, constituindu-se mai întâiu în mici cnezate și voievodate, alcătuiesc spre sfârșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV, două principate mai mari: Țara Românească (Muntenia cu Oltenia) și Moldova.

Două influențe exterioare au contribuit la aceasta: sosirea Ungurilor în valea Tisei, care coprind Transilvania, cuibul Românilor din Dacia Traiană și apoi concursul statului român-bulgar din dreapta Dunării.

Domnul Onciul susținând această părere, admisă și de alți istorici, afirmă că:

«Dacă la întemeierea Imperiului Româno-Bulgar și sub primii săi Domnitori, elementul român are rolul preponderant, pe care îl arată toate știrile contemporane acelor vremuri, acest rol nu se datorește numai Românilor din muntele Hemului, ci mai ales Românilor din nordul Dunării. De aceea, după ce Țara Românească se constituie ca stat deosebit, Imperiul Asaneștilor pierde caracterul său preponderant românesc ce-l avea la început și devine stat bulgar».

Vorbind apoi de primii Domni Români, spune că după mărturii autentice, primul Domn independent a fost Basarabă Voevod, fiul lui Tugumir, cunoscut ca Domn rășboinic și din luptele sale, ca aliat al Bulgarilor contra Bizantinilor (1323) și contra Sârbilor (1330). Învingător asupra regelui Ungariei Carol Robert (1330), el își cucerește independența și lasă urmașilor săi un stat consolidat și de sine stătător.

Vom lua astfel pentru Români din stânga Dunării, firul istoric privitor Dobrogei, dela 1330 încoace, adică cam dela aceiași dată la care am ajuns în capitolul precedent și cu evenimentele istorice de pe dreapta Dunării.

Lui Basarabă îi urmează fiul său Alexandru, iar acestuia Vladislav care domnește dela 1364—1374.

Pe timpul acesta se găsește domnind la țărmul Mării Negre, dela gurile Dunării până la miază zi de Varna, după cum am văzut mai sus, Despotul Dobrotici (1357—1386).

Pe la 1373—75 Genovezii intrară în lupte cu acest «Dobrotitz, Domn de Zagora» (Bulgaria), cum îl numeau ei ¹⁾. O socoteală din 1375 vorbește de o corabie genoveză armată cu «occasione guerre *Dobrotitze*». Lui Dobrotici îi urmează la 1386 fiul său Ivanco.

Lunclavius afirmă cu Ivanco Dobritzaoghli (fiul lui Dobrotici), a domnit «peste Varna și regiunea vecină zisă *Dobritze*». Ivanco este cunoscut din un tratat de pace încheiat în Maiu 1387 ²⁾ cu Genovezii.

Rezultă din cele ce preced că la anul 1357 *Scythia minor* apare pentru prima oară în istorie cu numele de «*Dobritze*» ³⁾.

În 1387 pe tronul Țării Românești se găsește Domn Mircea cel Mare.

Dela această dată istoria păstrează mărturiile unei legături politice între Români de pe ambele laturi ale Dunării și ale stăpânirii românești asupra teritoriului Dobrogei de astăzi, până la Mare.

¹⁾ Bavarezul Schiltberger spune că a cunoscut personal în 1372 pe «Seniorul din Kalaceca» (Kaliacra). Astăzi numai capul Kaliacra se mai cunoaște cu acest nume.

²⁾ În act se spune că țara lui este locuită de Bulgari și Greci, acești din urmă în majoritate, iar despre Români nici un cuvânt; ceiace dovedește că țara acestuia nu coprindea decât împrejurimile Varnei. Hașdeu. La Valachie jusqu' en 1400.

Actul în cestiune nu este semnat de Ivanco ci de doi trimiși ai lui, Costa și Jolpanus (Ciolpan după d-l Iorga). Cum tot un Costa este și trimisul lui Mircea Domnul Țării Românești, cam în același timp la Poloni, cu care încheie un tratat și cum Mircea în documentele sale se numia «*Ivan Mircea*» d-l Al. T. Dimitrescu, Secretarul biuroului Societății Istorice, emite ideia că Ivanco, la care se face aluzie în tratatul cu Genovezii din Mai 1387, nu este altul de cât Mircea cel Mare.

D-l Iorga observă că în documentele genoveze lui Ivanco fiul lui Dobrotici nu i se dă nici un titlu. Op. cit. pag. 34.

³⁾ «Este curios însă că pe nici o hartă geografică din secolul XIV-lea până la al XVII-lea, nu se vede trecută cu acest nume». Gr. Danescu Op. citat pagina 35.

Astfel, în diferite documente interne, începând (dela anul 1387 ¹⁾), Domnul Munteniei Mircea cel Mare, se numește: «*Stăpânitor al ambelor laturi ale Dunării până la Marea Neagră și al cetății Silistra* ²⁾».

În documentele externe însă din care unul cu data de 20 Ianuarie și altul din 6 Iulie 1391 Mircea se numește: «*Despot al țărilor lui Dobrotici și domn al Silistrei* ³⁾».

Această stăpânire trebuie înțeleasă în sensul că Mircea stăpânea partea de miază-noapte a fostului Despotat al lui Dobrotici, iar în partea de miază-zi și anume teritoriul de lângă țărmul Mării Negre împrejur de Varna, după cum se constată din alte mărturii, era stăpânit de Ivanco, fiul lui Dobrotici.

Slăbirea Bizantinilor și decadența Bulgarilor, înlesnesc intrarea în Europa, încă dela începutul veacului al XII-lea, a celor mai temuți cuceritori ai timpurilor, Turcii.

În 1387, Sultanul Amurat trimite asupra Bulgarilor la Dunăre pe Ali-Pașa.

¹⁾ După un document semnat de Radu Domnul Țării Românești, s'a dedus că încă dela 1379, Radu, tatăl lui Mircea, era «Stăpân pe ambele laturi ale Dunării până la Marea cea Mare și stăpân al Silistrei» (Vezi Hajdeu. Negru Vodă pagina 220). De fapt acest document este dela Radul unul din fiii lui Mircea și datează dela 1419. Actul există la Arhiva Statului. El a fost dat la 1419 de Mihail urmașul lui Mircea dar până să se aducă la îndeplinire, schimbându-se Domnul la 1420, s'a șters de pe act numele de Mihail, punându-se Radul, numele noului Domn, fără a se schimba însă și data actului.

Din potrivirea numelui de Radu, fiul lui Mircea, cu Radul, tatăl lui Mircea și din cauza necoincidenței datei actului cu data domniei lui Radu fiul lui Mircea, s'a scris de unii istorici pe nedrept că actul în chestiune ar fi a lui Radu tatăl lui Mircea.

Explicație verbală dată de D-ID. Onciul Director al Archivei Statului.

²⁾ D. Onciul. Titlul lui Mircea cel Bătrân și posesiunile sale. Con-vorbiri literare anul XXXV pag. 1010 și u.

³⁾ «Terrarum Dobrodicii Despotus et Tristri Dominus».

Pe la 1393 Şişman, Țarul Bulgariei, după ce încearcă în zadar să reziste Turcilor, fie ca aliat, fie ca adversar, este prins și detronat, iar țara sa supusă Turcilor¹⁾.

Istoricul Nesri dă lista orașelor cucerite de Ali-Paşa. Hârşova și Silistra, figurează printre »Castelele și cetățile dela Dunăre, pe care altă dată le ocupase Muntenii în Bulgaria»²⁾.

Cucerirea turcească pare a nu fi fost urmată și de o efectivă stăpânire a Dobrogei. Astfel, cu toate că operațiunile Turcilor la Dunăre și în Dobrogea avusesse loc între 1387—1393, două documente ulterioare acestei date, arată că Mircea stăpânea încă ambele maluri ale Dunării până la Mare³⁾.

Unul din aceste documente este dela 1406⁴⁾ iar al 2-lea din 10 Iunie 1415,⁵⁾ și în care Mircea se intitulează: «Mare Voevod și Domn, din mila și darul lui Dumnezeu stăpânind și domnind peste toată țara Ungro-Vlachiei și peste părțile de peste munți și spre cele tătarăști și peste amândouă malurile Dunării întregi, până la Marea cea Mare și Domn al cetății Dârstorului».

Încă și Mihail (1418—1420) fiul și urmașul lui Mircea, poartă acest titlu.

Cum au devenit Basarabii stăpâni pe teri-

¹⁾ Kanitz pagina 9.

²⁾ Hammer Op. cit. p. 276. Iorga. Notele unui istoric pag. 98.

³⁾ D-l Iorga atribue aceasta luptelor de recucerire întreprinse de Mircea între 1392—1406 și faptului că după 1406 era Sultan Musa, un prieten al lui Mircea. Op. cit. p. 35.

⁴⁾ Jirecek Op. citat pagina 345.

⁵⁾ I. Bogdan. Extras Analele Academiei Române 1903.

toriul Dobrogei până la Marea Neagră, cestiunea este a se deduce; documente lămurite lipsesc.

«Rezultă natural, zice marele istoric și filolog Hajdeu, sau că Vladislav Basarab a supus Dobrogea și a lăsat-o moștenire fratelui său Radu, sau că Radu el însuși a cucerit-o, în urma unui războiu cu Șişman sau cu Turcii.

Stăpân pe Dobrogea Radu Voevod a putut apoi să ajute pe Bulgari și pe Sârbi în luptele lor contra invaziunilor turcești.

Pe la 1383, murind Radu, fiul său Dan Voevod a moștenit toate posesiunile tatălui său și deci și posesiunile transdunărene. Domeniul Dobrogei a trebuit să-i atragă multe războaie.

Photinos ne spune că Radu Voevod a trimis contra Turcilor, dincolo de Dunăre, pe fiul său Dan și adaogă că a citit aceasta într'un vechiu fragment slavon».

«Detaliile acestor războaie nuse cunosc «Numai tradiția populară a păstrat oarecari amintiri, umplând astfel golul istoriei propriu zisă ¹⁾.

«După moartea lui Dan posesiunile transdunărene ale Munteniei au trecut fratelui său Mircea cel Mare și desigur cu aceiași obligațiune tradițională de-a fi neconținut în luptă cu Impăratul Șişman.

«După căderea celor două trunchiuri ale Bul-

¹⁾ «Amintirea lui Dan Voevod, este așa de vie la Bulgari, că au păstrat-o nu numai în cântecele eroice, unde este uneori confundat cu tatăl său Radu, nu numai în frumoasa baladă a «Vânătoarei de cerbi» dar încă până și în câteva cântece de Crăciun, că acela pe care profesorul Marin Dumov din Charcov l-a auzit cântându-se în satul Panaghires lângă Filipopoli și în care numele lui Dan, formează un fel de refren «Bunul Dan, Dan Voevod».

«gariei, acel de Târnova și acel de Vidin, sub
«loviturile Otomanilor, Mircea a putut să păș-
«treze intactă stăpânirea Basarabilor asupra
«Dobrogei.

«Între anii 1377 și 1396 mai cu seamă, el a
«trebuit să înteprindă mai multe expedițiuni
«contra lui Șişman. Una din ele pare să fi avut
«un rezultat așa de strălucit, că aproape toată
«Bulgaria s'a găsit un moment în mâinile Ro-
«mânilor. Numai astfel se explică faptul că Mir-
«cea se întitulează în chrisovul din 1393 nu
«numai «Stăpân al Silistrei» dar încă» și al
«tuturor țărilor și orașelor până la hotarele
«Adrianopolului¹⁾).

Asupra citațiunii de mai sus, este de obser-
vat că, după documentele cunoscute, stăpânirea
Domnilor Țării Românești asupra Dobrogei nu
este constatată decât sub Mircea și fiul său
Mihail.

După d-l Onciul²⁾, Dobrogea a fost cucerită
de Români pe timpul luptelor lui Dan, fratele
și predecesorul lui Mircea, cu Țarul bulgar Șiş-
man; în acele lupte, după cronicile noastre,
Dan a căzut (1386). Mircea, care 'i urmează
lui Dan, stăpânește Dobrogea chiar dela în-
ceput.

În 1387 Mircea întărind stăpânirea unei mâ-
năstiri peste o baltă, poruncește și *căpităniilor*
din Drîstor să nu se atingă de bălțile mână-
stirei³⁾.

¹⁾ Hajdeu, *La Valachie jusqu'en 1400* pag. 116.

²⁾ Din *Istoria României*. București. Edit. Socec 1909, pag. 35.

³⁾ Hrisov la Arhiva Statului. Vezi rezumatul în vechile instituțiuni
ale României. I. Brezoianu. 1882, p. 231.

În timpul luptelor pentru domnie, urmate după moartea lui Mircea, Dobrogea a fost perdută pentru Țara Românească, fiind ocupată definitiv de Turci; probabil după Mihail (1420).

Dela această dată, din vechea posesiune transdanubiană, mai rămâne încă în posesiunea Domnilor Români numai Cetatea Chilia cu gurile Dunării.

Pe la 1412, după d-l Iorga, existau două Chilii și anume, Licostomo sau Chilia Veche, care împreună cu toată Delta erau a lui Mircea și Chilia Nouă, pe stânga brațului, care era a Moldovenilor ¹⁾. La 1484 Chilia fu atacată și cuprinsă de Baiazid al II-lea, care adusese artilerie de asediu pe Marea Neagră. El trecu Dunărea pe la Isacea spre cetatea Albă (Akerman) pe care de asemenea o cuceră.

La 1 Ianuarie 1595 Mihai Viteazul, Domnul Munteniei, atacă Hârșova, iar la 6 Ianuarie Silistra și pe când Banul Mihalcea, Spătarul Preda, Comisul Radu, operau pe malul drept al Dunărei Dobrogene, Albert Kiraly cutreeră toată Dobrogea, dela gurile Dunării până la Varna și mai departe.

Istoricul Thuanus (de Thou) citează între orașele cucerite de Mihai în această campanie de iarnă: Chilia, Măcin, Hârșova, Silistra, Babadag, Cernavoda, Razgrad și Dobrici, pomenite și de Vistierul Stavrinis, un scriitor contemporan cu Mihai ²⁾.

După 1600 și în tot cursul veacului al XVII-lea

¹⁾ Chilia și Cetatea Albă.

²⁾ Tezaur de monum. V. I. pagina 219.

Dobrogea este ocupată de Tătari, cari, sub autoritatea Turcilor, au apărat gurile Dunării contra Cazacilor, distingându-se foarte mult și în lungile războaie contra Polonilor.

În toate aceste războaie Dobrogea a fost un lagăr permanent de oștiri turcești, tătărești și uneori moldovenești sau muntenesti, aliate sau adversare cu cele dintâiu.

După moartea lui Mihai Viteazul (1601) și până în secolul al XIX-lea, istoria nu ne mai păstrează vre-un indiciu asupra legăturilor politice ce ar fi existat între țările române și provincia dobrogeană, care rămâne complet în stăpânirea Turcilor ¹⁾.

În 1877, izbucnind războiul între Ruși și Turci, armata română în urma nesucceselor Rușilor la Plevna, este chemată în ajutor.

Turcii bătuti de Români și Ruși, sunt siliți în Ianuarie 1878, a încheia un armistițiu, după care apoi Rușii, le dictează tratatul de pace de la San-Ștefano.

Marile puteri Europene neîmpărtășind vederile și hotărârile aceluia tratat, au provocat un Congres la Berlin, care în cele din urmă ne privește a decis :

1. România să cedeze Rusiei cele trei districte dela sudul Basarabiei, districte cari fuseseră re-

¹⁾ Legătura spirituală însă continuă a se păstra. Notăm în această privință: Hrisovul relativ rezidirei Mitropoliei din Silistra de către Grigore Ghica Vodă. Repararea și noile construcții făcute acolo de Alexandru Ipsilante. Hotărârea relativ la târgul de vite din Silistra dată de Alexandru C. Moruzi și ajutoarele date de Domniile Române bisericilor S. Nicolae din Babadag și Sf. Dumitru din Cernavodă. V. A. Ureche. Istoria Românilor tom. 1, pag. 60, 61 și 238.

încorporate României de Congresul din Paris la 1856.

2. România să primească Dobrogea, având ca frontieră de sud o linie care va pleca dela răsărit de Silistra, până la sud de Mangalia; linie care să se hotărască precis pe teren de o comisiune internațională de delimitare.

Acei inițiați în peripețiile istorico-politice de la 1877, afirmă că înainte încă de începerea războiului și până la sfârșitul lui, Rusia n'a încetat să caute a trată cu România, prin bună înțelegere, schimbul Dobrogei cu Basarabia.

La San-Ștefano chiar, se zice că teritoriu pe care Rușii îl ofereau la început României, se întindea până la linia Rusciuk-Varna; cu condiția însă ca România să renunțe pentru totdeauna la Basarabia.

Resistența României de-a ceda de bună voie Basarabia, a avut de rezultat art. 19 al tratatului din San-Ștefano, care fixează ca frontieră a Dobrogei române, linia Rașova-Constanța.

Din acest moment Rusia și-a păstrat punctul său de vedere și rămâne neînduplicată atât la Congres cât și în Comisiunea internațională de delimitare, a căror hotărâri deși împing linia de frontieră mai spre sud, (Silistra-Mangalia), au fost totuși defavorabile României.

*
* * *

Din cele arătate în acest capitol rezultă următoarele:

1. Dela 1257 la 1357 Dobrogea a continuat să aparțină imperiului bulgar care la 1257 a

urmat după imperiul româno-bulgar al Asanizilor.

2. După 1357 Dobrogea n'a mai fost o provincie integral încorporată statului bulgar din Târnova.

Astfel, litoralul Mărei Negre, împrejur de Varna și Kaliacra, a constituit cu începere dela 1357 un Despotat, sub Dobrotici.

Partea despre miază-noapte a acestui Despotat până la Mare și Dunăre, a aparținut cu începere cel puțin dela 1386 Țării Românești; astfel că, după această dată, lui Ivanco fiul lui Dobrotici, nu-i rămâne în stăpânire din fostul despotat al lui Dobrotici, decât partea meridională, împrejur de Varna¹⁾.

3. Năvălirea Turcilor pune capăt dominațiunii românești pe malul drept al Dunării, cam pe la anul 1420.

4. «Dobrogea a fost o provincie a Vlachiei, «un important bulevard al vechilor Domni români, care sunt iubiți și cântați și astăzi încă «de Sârbi și Bulgari, pentru că i-au apărut vitejește contra valurilor înecătoare ale invaziunei otomane».

5. «Fapt pozitiv», după cum zice marele istoric Hajdeu, dela care am luat și citațiunea de mai sus, este că «*Turcii au cucerit Dobrogea dela Români nu dela Bulgari*²⁾»).

1) „Teritoriu“ care era așa de mare că abia „putea cuprinde un singur Consul genovez“ și care avea un punct la Mare, dar cert nu se poate susține a fi fost Varna (la 1366 era încă 'a lui Șisman) căci s'ar fi spus anume aceasta în actul de comerț cu Genovezii. N. Iorga. Op. cit. pag. 34.

2) La Valachie jusqu'en 1400 C. XVII pagina 112.

PARTEA II-a

ETNOGRAFIE~TOPONIMIE

1. Diferite populațiuni și vechimea lor în Dobrogea

În afară de o bună parte de Români, a căror prezență este socotită în Dobrogea chiar dela obârșia ei (ca rezultând din asimilarea Romanilor cu neamurile tracice locale) mai toți ceilalți locuitori actuali ai Dobrogei sunt populațiuni importate, de recentă stabilire în această provincie.

Cea mai veche statistică scrisă asupra populațiunii Dobrogei, după cât se cunoaște, este acea dată în 1850—51 de Agronom Ionescu dela Brad în lucrarea sa «Excursion agricole dans la plaine de Dobroudja».

După registrele otomane de atunci, autorul arată că populațiunea Românilor din Dobrogea, se ridică la 27.611, iar a Slavilor, în total era de vre-o 19—20.000; ceiace arată că în 1850, sub dominațiunea otomană, elementul românesc în Dobrogea era superior elementelor slave luate toate la un loc.

Doctorul Allard, care a însoțit o misiune franceză în Dobrogea în 1853, pentru construirea

șoselei Rașova-Constanța, spune în amintirile sale despre Dobrogea, că populațiunea vlachă a fost aproape exclusiv întrebuințată la acele lucrări ¹⁾).

După dările de seamă ale județelor Tulcea și Constanța pe anii 1902 și 1903, Căpitanul Ionescu Dobrogeanul ²⁾ stabilește un tabel statistic al populației Dobrogei pe 20 ani (dela 1880, când s'a făcut prima numărătoare a populației de autoritățile românești și până la anul 1900 inclusiv ³⁾).

Extragem din acel tabel cifrele următoare:

	1880	1900
Români.	40.499	125.035
Bulgari.	29.440	39.282
Tătari	27.906	28.475
Turci	16.448	11.508
Lipoveni	9.683	13.300
Ruși	8.348	13.652
Greci	6.481	9.105
Evrei	3.147	3.415
Germani	3.030	8.751
Armeni	971	2.347
Țigani	706	2.283
Alte naționalități	587	3.636
Total	145.246	261.789

Ne vom ocupa în special de Români, Bulgari și Ruși.

a) *Românii*. In Dobrogea deosebim Români autochtoni, Români veniți din alte părți și Români veniți din țară.

Românii autochtoni sunt acei proveniți din

¹⁾ Op. citat pagina 16 și 17.

²⁾ Op. citat pagina 905.

³⁾ După ultimul recensământ nu s'a făcut încă calculul populațiunii pe naționalități.

populațiunea aborigenă de rasă tracică și coloniștii romani ¹⁾, cunoscuți pe vremuri sub diferite numiri de Misieni, Bessi, Daci etc. După venirea Slavilor, ei sunt numiți Vlachi, cuvânt cu care Slavii numiau pe locuitorii de origine romanică ²⁾.

Din acești Români și acei ce vor mai fi trecut din țară pe timpul diferiților Domni români și chiar pe timpul dominațiunei turcești până la războiul independenței, se trag locuitorii Vlachi autochtoni ai Dobrogei, semnalati în statisticele vechi, înainte de reocupațiunea română din 1878.

Românii veniți din alte părți, sunt în special din Transilvania, cunoscuți și sub numele de mocani.

«In 1474 Românii din Transilvania sau Mocanii, s'au revoltat contra Ungurilor și emigrară în România și Dobrogea; emigrații cari se repetară în 1514, 1785, 1848» ³⁾ și 1882 ⁴⁾.

Vretos afirmă că la 1856 erau numai la Constanța peste 3000 mocani.

Românii din țară, sunt funcționarii, comerțianții și împroprietăriții dela 1878 încoace.

b) *Bulgarii*. Sunt eșiți din un amestec de rasă slavă și turanică.

«Când Turcii cuceriră Constantinopol și tot imperiul din orient, o parte din Bulgari cău-

¹⁾ Deosebit de citațiunile făcute, vezi și Les Populations Danubiennes. Léon Prunol de Rosny, 1882, pag. 73, 83 și 84.

²⁾ Istoria Românilor Macedoneni de I. Arginteanu, pagina 73 și nota isvoarelor istorice pe care se sprijină această afirmațiune.

³⁾ I. Ionescu. Op. citat, pag. 155.

⁴⁾ Pariano. Dobrogea. Broșură.

tară refugiu la nord, în partea meridională a Dobrogei. Aci găsiră pe Români cu care se înțeleaseră repede.

Sunt în mare parte veniți din Basarabia unde incursionaseră odinioară.

După ce Rusia ne-a răpit această provincie la 1812, ea a înlesnit și mai mult incursioniștilor ca să se stabilească în Basarabia, pentru ca să împeștrizeze elementul românesc.

Pe la 1828—29 coloniile bulgare din Basarabia nemai având locuri suficiente, au început să emigreze în Dobrogea. În acelaș timp o altă emigrare din Vilaetul Rusciukului a început să ia drumul către Dobrogea ; ambele curente fiind sprijinite de armatele rusești de ocupațiune ¹⁾).

«Dobrogea încă înainte de începerea ostilităților între Rusia și Turcia, era un teritoriu de refugiu al populațiunilor oprite în imperiul otoman, cum de ex. cele din Bulgaria. Și aceasta se explică prin faptul că Puterile Europene aveau aici reprezentanți cari privegheau și de care Turcii aveau teamă, ca să nu se constate atrocitățile făptuite prin patronarea autorităților turcești ; astfel că se purtau mai blând cu populațiunile din Dobrogea, decât cu acele din alte provincii ale imperiului.

Prin tratatul dela Berlin reîncorporându-se Dobrogea la România, invaziunea străinilor a sporit și mai mult, atrași fiind de libertățile și siguranța ce găsiră pe pământul României moderne» ²⁾.

¹⁾ Gr. Danescu. Op, citat, pag. 37.

²⁾ Sandovici. Dobrogea 1903, broșură.

«Bulgarii sunt veniți în Dobrogea de vre-o 20 de ani, părăsind pământuri ingrate pentru altele mai fertile ce au găsit în Dobrogea» ¹⁾).

c) *Rușii și Lipovenii* sunt veniți în urma armatelor de operațiune rusești, alții refugiați ca sectă religioasă.

«Nu se poate îngloba numărul Bulgarilor cu al Rușilor, sub denumirea generală de Slavi.

Aceste două elemente nu au nimic comun între ele, nici prin origină, nici prin aspirații, nici prin moravuri.

Intre Bulgarii și Rușii din Dobrogea nu numai că nu există nici o solidaritate, dar încă manifestă o repulsiune vădită unii de alții.

Intre Lipovenii sectanți și ortodoxi, există mare antagonism» ²⁾).

2. Denumirile elementelor geografice în Dobrogea.

În această privință sunt de observat următoarele :

Popoarele băstinașe în toate timpurile și-au pus pecetia neperitoare asupra locurilor ce le-au stăpânit, botezându-le cu numiri din graiul său.

În lucrarea D-lui Dr. Iacob Weiss din Serejevo, asupra Dobrogei, lucrare la care am făcut numeroase referiri în studiul de față, găsim următorul pasagiu interesant, din punctul de vedere al toponomiei antice în Dobrogea :

«Castelele de graniță au fost întemeiate de Romani pe locurile unde fuseseră posesiunile

¹⁾ I. Ionescu. Op. citat pag. 82.

²⁾ Pariano, Dobrogea. Broșură.

vechilor populațiuni și au luat numele celor vechi, pentru că nu s'a găsit în lista lui Ptolomeus, nici un loc care să fi purtat în secolul I-iiu nume latin.

În lista lui Ptolomeus se află localitatea Noviodonum (Isacea de azi) care ca și Arubium (azi Măcin) sunt *celte*.

Probabil însă că au fost întemeiate de auxiliile galice care formau o bună parte din armata Moesiei.

Teritoriului get îi sunt caracteristice numele de locuri în *dava*.

Sunt și în Dobrogea unele ca *Sucidava* și *Capidava* (după Thomaschek).

Mai departe, sub titlul «Comerciul și apărarea granițelor» spune că: «Ocuparea militară a țării făcea o bună legătură între coloniile existente, astfel erau: Sucidava, Capidava, Carsium, Troesmis, Dinogetia și Aegissos. Pentru apărarea graniței s'au mai întemeiat Flaviana, Gratiana, Salsovia. Ele erau însă mici și nici Troesmis nu ajunge pe Tomi, cari pare a fi fost aleasă ca Metropolă dela Dioclițian.

La trei klm. la sud de Cernavoda ar fi Axio-polis.

Aci se zice că a întemeiat un oraș regele Macedoniei, Lisymach. Cetatea a fost de mai multe ori reînnoită.

În timpul luptelor Goților cu împăratul Valente s'a fundat la est de Hârșova un castel» ¹⁾.

¹⁾ „Dobrudscha in Altertum“ pag. 23, 34, 37, 42 și 44.

Sub Bizantini lucrările de restabilire a vechilor orașe, cetăți și castele romane, pare să nu fi permis a se mai face și înființări nouă, de cât în o mică măsură. *Constantiana* atribuită lui Constantin cel Mare, face parte din aceste din urmă ¹⁾.

Importantele descoperiri științifice ale căpitănelui (Marechal) de Moltke, Locotenentului de Vinke, inginerului francez Jules Michel, geologului Peters, d-rului Schuchardt și regretatului nostru arheolog și istoric Tocilescu; precum și prețioasele publicațiuni ulterioare ²⁾ printre care semnalăm recente scrieri ale eruditului Dr. Raymund Netzhammer, Arhiepiscopul catolic din București ³⁾, pun în evidență următoarea importantă constatare:

Până la Romani Dobrogea a fost o țară barbară, sub Romani ea a primit o civilizație înfloritoare, iar dela dominațiunea romană până la stăpânirea românească, aceia civilizație s'a stins, s'a distrus, s'a îngropat.

Sub Bulgari și sub Turci, Dobrogea a fost adusă iar în stare de barbarie și a trăit astfel până la 1878, când ocupând-o Românii, razele civilizației au început să lumineze din nou și să fertilizeze pământul Dobrogei.

Astăzi provincia pe care Moltke la 1839 o găsisese «tristă, posomorâtă, pustie, sălbatică» a

¹⁾ „Numele acestei cetăți a fost dat mai târziu și orașului celui nou Constanța ce s'a zidit în locul vechii Tomi“. Creștinătatea în vechea Tomi. Netzhammer pag. 22.

²⁾ Mih. Soutzo. (Revue archéologique française 1883) R. Antonescu Le trophée d'Adam Klissi etc., etc.

³⁾ Die Christlichen Altertümer der Dobrogea. Eine archäologische studie 1906. Greutăți antice din Dobrogea (traducere din Revista catolică). Ceva nou despre Istros (1912). Ce-mi povestesc monetele din Tomi (1912) etc., etc.

devenit o regiune cultivată și populată, cu sate și orașe mari, cu școli și așezăminte numeroase, porturi prospere, căi de comunicații de tot felul; în definitiv un colț de țară modernă din toate punctele de vedere.

Năvălirea barbară, în afară de Pecenegi, n'a lăsat mai nici o urmă în toponimia Dobrogei; ceiace indică caracterul trecător al viețuirii tuturor barbarilor aci.

Asupra denumirilor elementelor geografice ale Dobrogei dela Slavi încoace, găsim în câteva publicațiuni românești recente, următoarele constatări importante:

«Dacă am cercetă numele localităților din Dobrogea, sate, văi, munți, vom vedea un curios fenomen de *toponimie*.

În masivul etnic bulgar din Județul Tulcea, la sudul Tulcei, spre Babadag, Constanța, vedem că localitățile nu sunt botezate cu numiri din graiul slav.

Pecetia este turcească: *Enichioi, Conguz, Armutlia, Baschioi, Beidaut, Caugagi, Ceamurli, etc.*

Or, în aceste părți ale județului Tulcea populația în majoritate este bulgărească, dar din graiul său nu se văd botezate nici sate, nici văi, nici râuri, nimic.

Cauza: Bulgarii de aci sunt de import din Basarabia, de unde au venit pe la sfârșitul veacului XVIII-lea și începutul veacului al XIX-lea.

În masivul etnic românesc găsim *Fântâna Țiganului, Sarica, Niculițel, Oblușița, Luncăvița, Piatra Călcată, Ciulineț, Lățimea, Drumul Lupului, Valea Cerbului, Cornul Caprei, Mă-*

cin, Turcoaia, Greci, Fântâna Nedelii, Grindu, Comoara, Răioasa, Lacul Ilenelor, Ploasca, numiri întrebuintate și de Turci în vremea stăpânirii lor.

Concluzia : Populațiunea românească este autohtonă.

Înpinși pe vremuri încet încet spre Dunăre de către cuceritorii Stambulului, Românii au lăsat în urmă, în chiar masivul turcesc, localități cu numiri din graiul lor.

Au trecut patru veacuri de stăpânire turcească, Musulmanii au lăsat și ei botezul limbei lor localităților stăpânite; alături însă au rămas neștirbite numiri din graiul românesc, ca dovadă hotărâtoare că aceste plaiuri au fost în stăpânirea Românilor, că înainte de invazia Turcilor neamul autohton al Dobrogei au fost Românii.

Portița era ușa de comunicare între Mare și lacul Razelm. *Portița* i-a fost numele și așa i-a rămas.

Impuțita (gârla între Sulina și Sf. Cheorghe) *Dăeni, Moara Cucoanei, Grădiștea, Urloaia, Cârnele* etc. atât spre nord cât și spre frontiera de sud a Dobrogei, dovedesc prin numele lor că Românul a stăpânit și acolo.

Rari au mai rămas în acest masiv etnic străin nouă, în urma invaziunii Turcilor, numiri din graiul nostru; dar au rămas puține, pentru că în patru veacuri de stăpânire, Musulmanii au avut vreme să răsboteze din limba lor localități stăpânite de ei, în locul Românilor retrași în fața masivului eterogen străin de neam, de limbă, de obiceiuri și mai cu deosebire de religie.

«Ceeace este curios, nicăeri pe frontiera despre Bulgaria nu se găsească numiri din graiul bulgăresc» ¹⁾.

«După lucrările otomane vedem că multe sate, râuri și coline, poartă nume românești și că locuitorii români sunt indicați ca formând aproape totalitatea populației Dobrogei, pe când Bulgarii, cari au velleități să treacă de aborigeni, îi găsim în statisticile otomane într'un număr infim ca și oricari alți străini și nicăiri dar absolut nicăiri, nu găsim măcar o râpă botezată cu nume bulgăresc» ²⁾.

În ce privește origina numelui «*Dobrogea*» ideile sunt împărțite:

Unii îl derivă dela numele Despotului Dobrotici³⁾, alții din cuvântul slav dobro-bun și tătareșul ținut Bugeac, adică Dobro-bugeac, de unde, prin prescurtare, Dobrogeac și apoi Dobrogea.

Se crede încă a însemna, după un înțeles slavon, pământ uscat, arid.

«De nos jours le Bulgare donne à toute terre desséchée le nom de Dobritscha; il s'en trouve une près de Nisch p. ex.» ⁴⁾.

După unele versiuni numele ar fi turcesc.

«Dobrudja mot ture qui signifie pays sans forêts, tandis que l'autre partie, où il y a des forêts, se nomme Deli-Orman, mot ture qui signifie pays couverts de grandes forêts» ⁵⁾.

¹⁾ Dobrogea de Baboianu-Droe. 1907.

²⁾ Dobrogea de Sandovici. 1908. Probabil numiri slave ca *Dobromir* (sat) Bogdaproste (deal), Trancovița (vale) sunt găsite de proveniență ulterioară (N. A.).

³⁾ I. Weiss Op. citat pagina 22 Kanitz pagina 480.

⁴⁾ Kanitz Op. citat pagina 480.

⁵⁾ I. Ionescu Op. citat pagina 13.

PARTEA III-a.

REZUMAT. CONCLUZIUNI.

Din studiul istoriei, geografiei, etnografiei și toponimiei Dobrogei, rezultă următoarele :

1. Din cele mai vechi timpuri și până la anul 29 înainte de Chr. Dobrogea a fost locuită de Geți și alte neamuri tracice.

Dela anul 29 înainte de Chr. și până la anul 680 după Chr. adică 709 ani, a fost stăpânită și colonizată de Romani.

Dela anul 680 și până la anul 971, adică 291 ani, a fost ocupată de Bulgari.

Dela anul 971 și până la anul 1186, adică 215 ani, a făcut parte din Imperiul Roman de Răsărit (Bizantin).

Dela anul 1186 și până la anul 1257, adică 71 ani, a făcut parte din Imperiul Româno-Bulgar.

Dela 1257 și până la anul 1357, adică 100 ani, a fost sub stăpânirea bulgară care a urmat Imperiului Româno-Bulgar al Asanizilor.

Dela 1357 și până la anul 1386, adică 29 ani, a fost sub stăpânirea Despotului Dobrotici.

Dela 1386 și până la anul 1420, adică 34 ani, Dobrogea cu Silistra aparține Țării Românești,

Dela 1420 și până la 1877, adică 457 ani, Dobrogea este sub stăpânirea Turcilor.

În acest timp și anume între anii 1420—1484 Kilia și gurile Dunării mai aparțin încă Țărilor române, iar între anii 1593—1601 Mihai Viteazul face operațiuni în Dobrogea și asupra cetăților dela Dunăre, pe care le ocupă de multe ori.

2. Frontiera istorică de sud-vest a Dobrogei, corespunzătoare Scythiei romane, cea mai retrasă a fost pe linia Silistra-Zyras (Rîul Batova).

3. Populațiunea românească în Dobrogea în toate timpurile a fost covârșitoare ca număr și este populațiune autohtonă.

4. Dintre dominațiunile cari au lăsat mărturii vecinic legate de pămîntul Dobrogei, ca arheologie și toponimie, numai stăpânirea getă, romană, bizantină, turcă și românească, se afirmă.

DOBROGEA

SCHIȚĂ GEOGRAFICĂ-ISTORICĂ

CUPRINSUL

PARTEA I-a

	Pag.
A. Date geografice	3
B. Date istorice	6
1. Dobrogea în antichitate	6
2. Dobrogea pe timpul dominației romane	8
a) Imperiul Roman	8
b) Năvălirile barbarilor, Imperiul Roman de răsărit	10
c) Cum se numea Dobrogea în antichitate și pe timpul dominației romane; limitele ei	12
3. Dobrogea de la năvălirea Slavilor și Bulgarilor până la dominațiunea turcească	15
a) Slavii și Avarii	15
b) Bulgarii	16
c) Imperiul Româno-Bulgar	28
4. Intemeierea Principatelor Române. Năvălirea Turcilor. Stăpânirea Voevozilor români asupra Dobrogei. Dominațiunea turcească	32

PARTEA II-a

Etnografie-toponimie	43
1. Diferite populațiuni și vechimea lor în Dobrogea	43
a) Românii	44
b) Bulgarii	45
c) Rușii și Lipovenii	47
2. Denumirile elementelor geografice în Dobrogea	47

PARTEA III-a

Rezumat. Concluziuni	53
----------------------	----

Scara 1:1200000

